

Viðmerking

Færøerne - endnu engang

Det er formentlig de færreste, der efterhånden orker at læse eller høre mere om den færøske banksag. Efter at have gennemgået undersøgelseskommissionens redegørelse og sundet mig oven på statsministerens og Folketingets reaktion finder jeg imidlertid anledning til et par kommentarer.

Det centrale i Kommissionens redegørelse er aktiebyttet i marts 1993 mellem Finansieringsfonden af 1992 og Den Danske Bank. Finansieringsfonden var i forvejen majoritetsaktionær i den ene af Færøernes store banker, Sjøvinnubankin, og blev ved aktiebyttet tillige majoritetsaktionær i den anden store bank, Færøbanken, der hidtil havde haft Den Danske Bank som moderbank.

Formålet med denne transaktion var ikke at foretage en investering i Færøbanken, men gennem et fælles ejerskab af begge banker at få dem til at trække på samme hammel i det vigtige sanerings- og strukturarbejde indenfor det færøske fiskerierhverv. Dette var det væsentlige og overordnede politiske motiv for aktiebyttet.

Ser man på den tekniske side af sagen eller det, som statsministeren kalder det forretningsmæssige grundlag, og som i realiteten har været udgangspunktet for Kommissionens undersøgelse, der der to forhold, man skal være opmærksom på.

Det ene er de kurser, der blev anvendt ved aktieombytningen. Disse blev fastlagt til 1:1, dvs. man byttede aktier lige over uden anvendelse af offentlige midler ud fra den antagelse, at begge banker var af nogenlunde samme bonitet. Aktiebyttet havde samtidig den indre logik, at blev de aktier, vi erhvervede, mindre værd eller måske helt værdiløse, ville det med stor sandsynlighed gå på samme måde med de aktier, som vi afgav.

Dette anfægtes af Kommissionen, der mener, at Færøbanken i realiteten var insolvent på tidspunktet for aktieby-

tet, således at Den Danske Bank skulle være kommet med ekstra kapital til sin datterbank for at bringe den på højde med den anden bank som en forudsætning for, at der kunne byttes aktier lige over.

Kommissionen støtter sig bl.a. til et privat revisionsfirma, der ud fra de to bankers halvårsregnskaber pr. 30. juni 1993, således som de opindelig så ud, har fundet frem til, at Færøbanken var bagud med sine reservationer mod tab, de såkaldte hensættelser.

Herom skal jeg blot sige, at inden den endelige regnskabsaflæggelse for 30. juni 1993 indregnede Færøbanken Tilsynets ekstra hensættelseskrav i sin resultatopgørelse. Havde den anden bank gjort det samme, ville de relative hensættelser i de to halvårsregnskaber have været de samme. Altså et udtryk for, at bankerne var ensbenævnte.

Det beløb, striden står om, ligger i størrelsesordenen 200-300 mill. kr., dvs. ikke noget voldsomt stort beløb på baggrund af, hvad der stod på spil på Færøerne i 1993.

Forud for de gældsforhandlinger med Danmark, der er ved at komme i gang, har man da også fra færøsk side afvist at tage udgangspunkt i dette beløb. Så hellere ingenting, som det er blevet sagt.

Det andet forhold beror på, at ved at blive majoritetsaktionær i Færøbanken overtog Finansieringsfonden og dermed indirekte Landsstyret den såkaldte moderselskabsforpligtelse til at forsyne Færøbanken med ny kapital, skulle der blive behov herfor. Virkningen af denne forpligtelse var således knyttet til bankens mulige fremtidige tab.

Dette var det vigtigste tekniske element i aktiebytteaftalen. At det forholdt sig sådan, var man fuldt ud klar over såvel i Landsstyret som i regeringen. Man vidste også,

at overtagelsen af moderselskabsforpligtelsen kunne komme til at koste penge. Man var endvidere



klar over, at det forslag der blev forelagt til beslutning, ikke indeholdt en mekanisme, hvorefter Den Danske Bank skulle deltage i mulige fremtidige kapitaltilførsler til sin tidligere datterbank. Havde der været en sådan mekanisme, ville det være fremgået af forslaget.

Det er derfor efterrationalisering at sige, at en sådan burde man have haft, og det er en forvridning af det faktiske hændelsesforløb at »friholde« de politiske instanser og »belaste« mig for noget, der lå åbent for alle.

Såvel i København som i Tórshavn betragtede man risikoen ved moderselskabsforpligtelsen for Færøbanken som værd at løbe, sammenholdt med den fordel, der blev opnået ved samdrift af bankerne. Dette fremgår klart af de papirer, der er fremlagt for Kommissionen.

Da denne risiko så senere, på grund af den yderligere forværring af den færøske samfundsøkonomi, manifesterede sig i et tab for den færøske Landskasse af størrelsesordenen 1 mia. kr., sagde man, hovsa, det var ikke meningen, hvorefter man gav sig i kast med at lede efter synderbøger.

Statsministeren var hurtigt ude i dette ærinde. Jeg havde knapt nok fået fjernet plasticfoliet fra undersøgelseskom-

missionens redegørelse, før jeg fik stukket en pressemeddelelse i hånden, hvorfra det fremgik, at jeg sammen med Finanstilsynet og Den Danske Bank var skurkene i dette stykke.

Dette gentog sig senere fra Folketingets talerstol under debatten den 27. januar 1998, og det afspejledes også i det vedtagelsesforslag, der blev stemt igennem.

Statsministerens optræden minder om generalen, der efter et overstået slag tager nogle soldater ud til henrettelse ved dagry, fordi hans auditor har hvisket ham i øret, at der i kampens hede var enkelte forbire. Det militære isenkram blev ikke brugt godt nok.

Statsministeren kunne gøre dette med kommissionsrapporten i hånden, en rapport, der efter min mening er meget skråsikker i sine vurderinger til trods for de utroligt usikre forhold, der dengang gjorde sig gældende på Færøerne, ikke mindst hvad angår værdiansættelsen af de to store banker.

Kommissionens konklusioner er på en række punkter ganske fordømmende. Jeg finder det ejendommeligt, at man i en retsstat tilrettelægger et undersøgelsesapparat, der i sine virkninger kan munde ud i, at enkeltpersoner og enkeltvirksomheder hænges ud, uden at de har en jordisk chan-

ce for at forsvare sig. Hvad der står skrevet, står skrevet.

Til sammenligning kom et tidligere ekspertpanel med professor Erik Gørtz som formand til et andet resultat. Rapporten fra denne gruppe, der forelå i september 1994, anlagde en bredere synsvinkel og var nærmest venlig over for Den Danske Bank, ligesom man viste stor forståelse for Finanstilsynets vanskelige arbejdsvilkår på Færøerne under de daværende forhold.

En tredje undersøgelse ville formentlig føre til en yderligere variant over samme tema alt efter, hvordan opgaven blev stillet.

Nu fik man med kommissionsrapporten noget, der lignede en domsafsigelse gående ud på, at jeg ikke havde gjort mit arbejde godt nok, at Finanstilsynet havde strakt sig for vidt i sin medvirken, og at Den Danske Bank havde snydt på vægten. Jeg skal bestemt ikke fragt mit eget ansvar, men blot konstatere, at disse konklusioner naturligvis blev grebet med kyshånd af færingerne og brugt af danske politikere på den måde, som det skete under folketingsdebatten, tvs. stærk, men meget unuanceret kritik.

Giver man sig til at tænke over det hele uden de mange detaljer, er der flere ting, der forekommer løjelige.

Som nu f.eks. da statsministeren og andre ministre sagde, at aktiebyttet som sådan var der ikke noget i vejen med. Det havde et fornuftigt sigte. Det var grundlaget, der ikke var i orden. Jamen dog. Er det ikke det samme som at sige til en arkitekt: Det er sandelig et godt hus, du har bygget, men tegningerne var forkerte.

Eller den færøske reaktion, da statsministeren med rette gjorde gældende, at den danske indsats på Færøerne havde båret frugt. Forkert var svaret. Når det er gået godt i det sidste par år, er årsagen den enkle, at fisken er vendt tilbage. Skal man tage denne vurdering for pålydende

gælder der åbenbart ingen almindelige økonomiske love på Færøerne, men kun den lov, at trosten kommer og går.

Og hvad med de mange danske embedsmænd, der var involveret i banksagen, og også færøske for den sags skyld. Er der ikke en lille klokke, der ringer et eller andet sted? Kan det virkelig passe, at alle disse erfarne mænd og kvinder, vel 30-40 i alt, alle til hobe kvajede sig i en sådan grad, at selv huskatten måtte rødme? Og så på én gang.

Jeg mindes en avisoverskrift, jeg så for nylig. Den lød »Færø-politikere vil ikke gøre det beskide job«. Var det ikke lige netop dette, Nyrup-regeringen i sin tid satte mig til. Jeg og Finansieringsfonden fik det helt klare politiske og samtidigt utaknemmelige hverv at gøre noget ved saneringen af det færøske erhvervsliv og at skubbe på for at få gennemført en strukturrationalisering. For at kunne gennemføre denne opgave var det vigtigt at få kontrol over begge banker, for kun herigenem havde man en rimelig chance for, at det skulle lykkes.

Af samme skuffe kan jeg ikke lade være med at tænke på, at jeg i maj 1993 foreslog, at de lån, som Danmark i sin tid ydede til Færøerne for at redde bankerne i stedet for blev givet til Finansieringsfonden, således at den færøske Landskasse slap for denne byrde. Med lidt god vilje fra dansk side kunne dette sagtens have ladet sig gøre. Men nej. Dengang lød parolen, at lånene skulle bruges til at presse færingerne til at gøre det rigtige.

Sådan kunne man blive ved, men et sted skal man jo standse, og det bliver så her med den tilføjelse, at med mit kendskab til og engagement i banksagen reserverer jeg mig naturligvis retten til at forholde mig kritisk overfor mangt og meget af det, der er blevet sagt og skrevet i denne sag.